

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת: חברת הכנסת נעמה לזימי

פ/4527/25

הצעת חוק-יסוד: הגנת הסביבה

- מטרה
1. חוק-יסוד זה, מטרתו להגן על הסביבה ועל משאבי הטבע בישראל למען תושביה, על ידי עיגון הערך של שמירה על הסביבה בישראל בחוק-יסוד.
- הזכות לסביבה נאותה
2. כל אדם זכאי לסביבה נאותה שאין בה כדי לגרום לפגיעה בבריאותו או באיכות חייו, ולהגנה על הסביבה לתועלת הדור הנוכחי והדורות הבאים, באמצעים מתאימים, כדי לעשות אחת מאלה:
- (1) למנוע זיהום או דלדול משאבים אקולוגיים;
  - (2) להבטיח פיתוח בר קיימא ושימוש מושכל במשאבי טבע;
  - (3) ליישם עקרונות סביבתיים גלובאליים לרווחת המין האנושי;
  - (4) לקיים שיתוף פעולה עם מדינות העולם וארגונים בינלאומיים למען הגנה על הסביבה ולשמירה על היציבות האקלימית בישראל, במזרח התיכון ובעולם;
  - (5) לקדם היערכות לאומית לקראת שינויי האקלים;
  - (6) לשמור על המגוון הביולוגי ועל מערכות אקולוגיות.
- זכות למידע
3. כל אדם זכאי למידע הדרוש לשמירה וקידום הסביבה בישראל.
- תחולה
4. כל רשות מרשויות השלטון חייבת בכיבוד זכויות שלפי חוק-יסוד זה.
- שיקול דעת הרשות
5. כל רשות מרשויות השלטון והחייב בכיבוד חוק-יסוד זה –

- (1) ישקלו בכל החלטותיהם ופעולותיהם שיקולים סביבתיים, ויבטיחו משקל ראוי לשיקולים אלה לצדם של שיקולים כלכליים ומקצועיים;
- (2) ינקטו גישה שיטתית ובין-תחומית אשר תבטיח שימוש משולב במדעי הטבע, הסביבה והחברה בעת קבלת החלטות שיש להן השפעה על הסביבה.
- פגיעה בזכויות 6. אין פוגעים בזכויות שלפי חוק-יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו.
- שמירת דינים 7. הוראות חיקוק שאלמלא חוק-יסוד זה היו תקפות ערב תחילתו של חוק-יסוד זה יעמדו בתוקפן עד תום חמש שנים מיום תחילתו של חוק יסוד זה, אם לא בוטלו קודם לכן, ואולם פירושן של ההוראות האמורות ייעשה ברוח הוראות חוק-יסוד זה.
- יציבות החוק 8. אין בכוחן של תקנות שעת חירום לשנות חוק-יסוד זה, להפקיע זמנית את תקפו או לקבוע בו תנאים; ואולם בשעה שקיים במדינה מצב של חירום בתוקף הכרזה לפי סעיף 38 לחוק-יסוד: הממשלה¹, מותר להתקין תקנות שעת חירום מכוח סעיף 39 לחוק-יסוד: הממשלה, שיהא בהן לשלול או להגביל זכויות לפי חוק יסוד זה, ובלבד שהשלילה או ההגבלה תהיינה לתכלית ראויה ולתקופה ובמידה שלא יעלו על הנדרש.

דברי הסבר

הצעת חוק זו נועדה להגן על זכותו של האדם ליהנות מאיכות נאותה של הסביבה ומשאביה, ולעגן באופן חוקתי את זכותו של האדם לסביבה שאינה פוגעת בבריאותו וברוחות חייו. אף על פי שקיימת חקיקה פרטנית בנושאי הסביבה בישראל, קיים צורך בחוק-יסוד שיעגן את נושא הסביבה במישור החוקתי משתי סיבות עיקריות:

האחת, מפסיקת בית המשפט העליון עולה כי חוק-יסוד הוא הנורמה העליונה בישראל ולכן הוא יתגבר על כל חוק רגיל. מכאן, שבהתנגשויות בין הזכויות המעוגנות בחוקי הסביבה השונים לבין זכויות יסוד, כגון

---

¹ ס"ח התשס"א, עמ' 158.

חופש הקניין וחופש העיסוק, המעוגנות בחוקי-יסוד תגברנה האחרונות. מצב זה מפר יוצר חוסר איזון חוקתי ולכן נדרש להעלות את הנושא הסביבתי במדרג הנורמטיבי, כדי להגיע לאיזון הראוי בין זכויות היסוד השונות.

השנייה היא, כי על אף החוקים הקיימים, אין כיום כלי משפטי המאפשר פיקוח על פעולות של המחוקק ורשויות השלטון הסותרות את המטרות שמאחורי חוקים אלה. חוק-יסוד: הגנת הסביבה המוצע, יאפשר להגביל את המחוקק ורשויות השלטון לפגיעה מצומצמת יותר בסביבה כך שתהא לתכלית ראויה ובמידה הנדרשת.

עיגון זכות יסוד בנושא הגנת הסביבה תואם עקרונות גלובאליים המעוגנים בהצהרות בינלאומיות. בסעיף 1 להצהרת שטוקהולם (1972) מעוגן העיקרון כי "לאדם זכות היסוד לחופש, שוויון ותנאים הולמים של חיים באיכות סביבה שתאפשר חיים בכבוד וברוחה, ולו האחריות הבלעדית להגן ולשפר את הסביבה למען הדור הנוכחי והדורות הבאים". בנוסף בעיקרון 1 להצהרת ריו (1992), עליה חתמה גם מדינת ישראל, נאמר כי "בני האדם הינם היעד המרכזי של פיתוח בר קיימא. הם זכאים לחיים בריאים ופעילים בהרמוניה עם הטבע".

לאחרונה גוברת ההכרה הבינלאומית בחשיבות של עיגון זכות יסוד סביבתית במישור הבינלאומי, הזכות לסביבה נאותה מעוגנת בנוסחים שונים בכ-149 חוקות מדינתיות, של מדינות מפותחות ומתפתחות כאחד. בנוסף, מאז 1972 בכל חוקה חדשה או מחודשת מתייחסים לזכות יסוד זו במפורש.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת אלון טל וקבוצת חברי הכנסת (פ/24/3737).

הצעת החוק זהה לפ/24/3737 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים

והונחה על שולחן הכנסת ביום

כ"ד באדר ב' התשפ"ד (03.04.2024)